

Sinem SAYIK

(12.Sınıf, 2023)

Adana Hümevra Ökten Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi

Bu yazı, Anadolu Mektebi tarafından 7 Aralık 2023 Tarihinde Kırşehir’de düzenlenen “Türkiye’nin Birikimi: Âşık Veysel” panel programında öğrencimiz tarafından hazırlanmış ve sunulmuştur.

ÂŞIK VEYSEL’İN ŞİİRLERİNDE TOPRAK METAFORU

Edebiyatımızın mihenk taşı olan âşıklarımız; geçmişten günümüze kadar toplumlarını ve dönemlerini her türlü yönüyle eserlerine konu alarak adeta dönemlerinin sözcüsü olmuşlardır. Bu sözcülerin başında ise söz ve tel ustası Âşık Veysel gelmektedir. Veysel şiirlerinde esas olarak insanı ve insanlığı baz alır, insanın problemlerini dile getirir. İnsana has bütün duyguların yanı sıra gurbet, kardeşlik, tabiat üzerine şiirler yazan Veysel’in en sık üzerinde durduğu temalardan biridir “toprak”.

Âşık Veysel; toprağın yaşam, bolluk ve bereket kaynağı olduğunu söyler. Kültürümüzde zaten derin anlamlara sahip olan toprak Veysel ile insansı bir form, biçim kazanır. Veysel; yâr, dost ve ana olarak kişiselleştirir toprağı. Çünkü toprak bir ana gibi üzerinde çalışan, alın teri döken, emek harcayan insanı değiştirip dönüştüren kutsal bir mekândır. İnsanın hamuru da topraktır, mayası da topraktır. Belki de bu geçici yaşamda en çok söz hakkına sahip olandır toprak.

Âşık Veysel toprağın türküsünü yakarken öylesine anlamlar kazandırır ki toprağa, toprak gerçekten kanlı canlı bedene bürünüp gözümüzün önünde tanıdık bir silüete dönüşür adeta! Yüzyıllardır insanlığın her anına şahitlik eden toprak ana insanı birliğe, beraberliğe, öze, kendine dönüşe çağırır Veysel’in şiirlerinde.

Âşık Veysel, aynı zamanda toprağın cömertliğine değinirken aslında Yaradan’ın cömertliğini vurgulamak ister. Çünkü Yaradan tarafından toprağa verilen cömertlik, toprağa kavuşan insanın gerçek bir dost, sadık bir yâr olan Hakk’a kavuşmasıdır.

Toprak insanın gerçeğidir. Öyle ki Allah ile kul arasında yalnızca iki karış toprak vardır. Ölüme bir nefes kadar yakın olan insanın öyküsü, şimdi yine toprakla yeni bir yaşama kucak açarak devam eder.

“Toprağın altına girmek, İslami inanışta olduğu gibi ebedî hayata doğru atılan ilk adımdır ve insanın asıl yuvasına dönmesidir.” Bu hakikati, Aşık Veysel şöyle ifade eder:

“Hakikat ararsan açık bir nokta
Allah kula yakın kul da Allah’a
Hakk’ın hazinesi gizli toprakta
Benim sadık yârim kara topraktır.”

Vuslata eriştir, toprağın altına gömülmek. Geçici yaşam bitmiş ve asıl olan başlamıştır toprağın altına giren için. Toprakta saklı olan Hakk’ın hazinesi ebedi hayatın başlangıcıdır.

Toprak, insanı bedensel arzuların sonsuzluğundan kurtaran, ruhu özüne dönüştüren şifalı bir eldir. Âşık Veysel, bu şifalı elden şöyle bahseder:

"Bütün kusurlarım toprak gizliyor
Merhem çalıp yaralarım düzlüyor
Kolun açmış yollarımı gözlüyor
Benim sadık yârim kara topraktır."

Âşık Veysel için toprağa kavuşmak, mutlak âleme geri dönmek, sonsuz bir vuslata ermek demektir. Toprak, bütün canlılara doğum ve ölüm birlikteliğini bir arada yaşatarak, doğarken sahip olduğumuz saflığı ölürken yine aynı güzelliklerle buluşturmaya çalışır. Kara toprak bir başka deyişle ölüm, dermansız dertlerin kurtuluş mekânı olarak acılarımızı dindiren sadık bir yâr, şifalı bir eldir. Toprak, bir anlamda metalaşan bedenlerimizi, hırs, kin ve nefretten arandıran yeniden doğum mekânımızdır.

Âşık Veysel, bir dörtlüğünde yüce Allah'ın emanetini taşıyan insanoğlunun,

"topraktan/Allah'tan gelip yine toprağa/Allah'a dönerek aslını bulacağını belirtir. Toprak

asıl olanın daimi hatırlatıcısıdır. İnsana kim olduğunu, nereden geldiğini ve tekrar nereye döneceğini gösterir. Zamanı geldiğinde de aslına kavuşturur insanı toprak.

“Aslıma karışıp toprak olunca
Çiçek olur mezarımı süslerim
Dağlar yeşil giyer bulutlar ağlar
Gökyüzünde dalgalanır seslerim”

Toprak, “devr-i daim” üzerine kurulmuştur. Kendisiyle bütünleşen her şeyi dönüştürerek yeniden var ederek, ondan yaratılacak diğer canlıların oluşumuna zemin hazırlayacaktır.

İnsan, evrenin bilincidir. Ötekileşen/özüne yabancılaşan insan, ancak toprağa yüzünü dönerek var olmak sorunsalına çözüm bulabilir. "Toprağa yüzünü dönmek" ölmeden önce nefisini öldürebilmek, yalnızlığını ve çaresizliğini hatırlayabilmektir.

Âşık Veysel'in şiirlerinde vurguladığı gibi kendiliğin/toprağın çağrısına kulak veren her insan, yeniden var olmayı başarabilir:

"Cümle canlı hep topraktan
Var olmuştur emir haktan
Rahmet dile sen Allah'tan
Tükenmez rahmet deryası"

Var olmak ancak toprağın anlatıları dikkate alındığında asıl mânâsına kavuşur.

Veysel şiirlerinde toprağa metaforik anlamlar yükleyerek aslında bütün hayatı ve geçici hayatın sonrasını anlatmıştır insanoğluna. Toprak hakikatin temsilcisi olup insanı özüne kavuşturacağı günü bekler bu yanıltıcı dünyada. Veysel de şiirinde bahseder topraktan gelip tekrar toprağa döneceğini insanoğlunun. Hatta tüm tarihin en iyi gözlemcisi ibaresine sahip toprağa köprü misyonu yükler Veysel. Kana, vahşete, savaşa, barışa, dostluğa, kardeşliğe, vuslata ve daha nicelerine şahitlik eden toprak; misyonunu Veysel'in şiirlerinde hatırlatmaktadır insana. Veysel'in şiirlerinde toprak insanın geçmişi ve bugünü arasında kurduğu derin, köklü bir bağıdır. Kısaca özetlemek gerekirse insan toprakla var olmuştur ve yine toprakla ebedi yolculuğuna çıkacaktır. Fani âlemden izleri yine toprakla silinecek. Onun

vasıtasıyla Hakk'a kavuşacaktır. Toprakla yalanın üzerine kurulu bu dünyaya hoşça kal diyecek ve "hoşça kalı" ebediyetinin "merhabası" olacaktır.

Kaynakça:

- Ali Berat Alptekin (2004), Âşık Veysel /Türküz Türkü Çağırırız, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ali Berat Alptekin (2009), Âşık Veysel, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- Pakize Aytaç (2003), "Aşık Veysel'in Şiirlerinde Mistik Unsurlar", Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, Yaz 2003/26, 1-27.
- Gaston Bachelard (2008), Uzamın Poetikası, (çev. Alp Tümertekin), İthaki Yayınları, İstanbul.
- Yavuz Bülent Bâkiler (2004), Âşık Veysel, Size Dergisi Yayınları, İstanbul.
- Fuzuli Bayat (2003), Köroğlu/Şamandan Âşık, Alpten Erene, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Seçil Büker-Aydan Özsoy (2009), Gönülden Gönüle Mevlâna İmgesi/Mevlâna Üzerine Bir Alımlama Çalışması, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Mehmet Çeribaş (2011), "Âşık Veysel'in Duygu ve Düşünce Dünyasında Toprak", Bilim ve Akıl Aydınlığında Eğitim, S. 134, s. 70-72.
- Mircea Eliade (2003), Dinler Tarihine Giriş, Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- Necmettin Ersoy (2007), Semboller ve Yorumları, Dönence Yayınları, İstanbul.
- Mehmet Kaplan (1992), Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Ramazan Korkmaz (1999), "Cengiz Aytmatov'un Romanlarında Kaostan Düzene Ev/Anne ve Çevre/Dünya İzleği", Bilig, S.9, 53-63.
- Ramazan Korkmaz (2004), "Aytmatov Anlatılarındaki Eriştirici ve Dönüştürücü Değerler; Aşk/ Türküler/ Emek ve Empati", Cengiz Aytmatov - Doğumunun 75. Yılı İçin Armağanı, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayını, Bişkek/Kırgızistan, 167-195.
- Kutlu Özen (2009), Âşık Veysel Selam Olsun Kucak Kucak, Duvar Yayınları, İzmir.
- İskender Pala (2008), Dört Güzeller/ Toprak, Su, Hava, Ateş, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Esmâ Şimşek (2016), Âşık Veysel'in Âşıklık Geleneği İçerisindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme", Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, S. 9, 117-126.
- Bahtiyar Vahabzâde (2011), "Yunus Emre-Âşık Veysel Zirveleri Karşısında Düşünceler", Âşık Veysel (hızl. Yavuz Bülent Bâkiler), 131-137.
- Ebru Burcu Yılmaz (2012), "Kültürümüzde Toprak", Acta Turcica, (Editörler: Emine Gürsoy Naskali, Hilal Oytun Altun), Yıl: IV, Sayı: 1, Ocak 2012, 172-182.
- <http://www.flfsdergisi.com/sayi4/75-92.pdf> (Arslan Topakkaya, "Felsefî Hermeneutik", S. 4, 75- 92).